

DOKUMENTY

1.

CHAOS MÍSTO HUDBY

O operě „Lady Macbeth mcenského újezdu“

Spolu s celkovým kulturním vzestupem vyrostla v naší zemi i potřeba dobré hudby. Nikdy a nikde neměli skladatelé před sebou tak vděčné posluchače. Lidové masy očekávají dobré písně, ale také dobrá instrumentální díla, dobré opery.

Některá divadla nabízejí novému, kulturně vyspělému sovětskému publiku jako novinku, jako vymoženost Šostakovičovu operu „Lady Macbeth mcenského újezdu“. Úslušná hudební kritika vychvaluje operu do nebes, obklopuje ji hlučnou slávou. Mladý skladatel místo důkladné a seriózní kritiky, která by mu mohla pomoci v další práci, slyší pouze nadšené lichotky.

Posluchače v operě omračuje od první chvíle úmyslně nesouladný, chaotický proud zvuků. Útržky melodie, začátky hudební fráze tonou, vynořují se, znovu mizí v rachotu, skřípotu a vrzání. Sledovat hudbu je těžké, zapamatovat si ji je nemožné.

Tak je tomu v průběhu téměř celé opery. Na scéně je zpěv nahrazen křikem. Jestliže se skladateli podaří dostat na cestičku prosté a zřetelné melodie, pak se hned, jako by se lekl takového neštěstí, vrhá do rokliny hudebního chaosu, který se místy proměňuje v kakofonii. Výraznost, kterou posluchač žádá, je nahrazena zběsilým rytmem. Hudební hluk má vyjádřit vášně.

To vše není v důsledku skladatelovy neschopnosti, to není způsobeno nedovedností vyjádřit prosté a silné city. Je to hudba, úmyslně napsaná „vzhůru nohama“, aby nic nepřipomínalo klasickou operní hudbu, aby neměla nic společného se symfonickým zněním, s prostou, obecně srozumitelnou hudební řečí. Je to hudba, která je postavena na téže principu odmítání opery, na kterém levičácké umění vůbec odmítá v divadle prostotu, realismus, srozumitelnost obrazu, přirozené znění slova. Je to přenesení zesílených nejzápornějších rysů „mejercholdovštiny“ do opery, do hudby. Je to levičácký chaos místo přirozené lidské hudby. Schopnost dobré hudby uchvátit masy je obětována maloburžoaznímu formalistickému snažení, požadavkům vytvořit originalnost způsoby laciného originalničení. Je to hra na nepochopitelné věci, která může skončit velmi špatně.

Nebezpečí takového směru v sovětské hudbě je jasné. Levičácká zrůdnost v operě vyrůstá z téhož zdroje jako levičácká zrůdnost v malířství, v poezii, v pedagogice, ve vědě. Maloburžoazní „novátorství“ vede k odtržení od skutečného umění, od skutečné vědy, od skutečné literatury. Autor „Lady Macbeth mecnského újezdu“ převzal z džezu jeho nervózní, křečovitou, epileptickou hudbu, aby dodal „vášeň“ svým hrdinům.

V té době, kdy se naše kritika — včetně hudební — zapřísahá jménem socialistického realismu, nabízí nám scéna v Šostakovičově výtvaru nejhrubší naturalismus. Jednotvárně, v živočišné podobě jsou představení všichni — i kupci, i lid. Dravec-kupcová, získávající cestou vraždy bohatství a moc, je představována jako „oběť“ buržoazní společnosti. Leskovově povídce z kupeckého prostředí je vnucen smysl, který nemá.

A vše je hrubé, primitivní, vulgární. Hudba hýká, heká, supí, zalyká se, aby co nejnaturalističtěji zobrazila milostné scény. A „láska“ se rozmazává v celé operě v nejvulgárnější formě. Kupecká manželská postel zaujímá ve ztvárnění centrální místo. Na ní se řeší všechny problémy. V takovém hrubě naturalistickém stylu se ukazuje smrt otrávením, nebo bičování téměř přímo na scéně.

Skladatel zřejmě opomenul to, co od hudby očekávají, co v ní hledají sovětští posluchači. Takřka úmyslně zašifroval svou hudbu, zamotal její znění tak, aby pronikla pouze k estétům-formalistům, kteří ztratili zdravý vkus. Opomenul požadavky sovětské kultury vyhnat hrubost a divokost ze všech koutů sovětského života. Opěvování kupecké myslivosti někteří kritikové nazývají satirou. O nějaké satire zde nemůže být ani řeč. Všemi prostředky hudební i dramatické výrazovosti se autor snaží získat sympatie publika k hrubým a vulgárním snahám a činům kupcové Katěřiny Izmailovovy.

„Lady Macbeth“ má úspěch u buržoazního publika za hranicemi. Nechválí ji buržoazní publikum proto, že je tato opera chaotická a absolutně apolitická? Nechválí ji proto, že dráždí zvrácený vkus buržoazních posluchačů svou křečovitou, křiklavou, neurastenickou hudbou?

Naše divadla si dala hodně práce, aby Šostakovičovu operu pečlivě uvedla. Herci projevili velký talent v překonání hluku, křiku a skřípání orchestru. Dramatickou hrou se snažili zakrýt melodickou ubohost opery. Bohužel, tím ještě zřetelněji vystoupily její hrubě naturalistické rysy. Talentovaná hra zasluhuje uznání, ztracené úsilí — soucit.

Pravda, 28. ledna 1936.